

о. Юрій Мицик (Київ)

СВ. КОСТЯНТИН ОСТРОЗЬКИЙ ЯК ПОКРОВИТЕЛЬ СВЯТО-МИХАЙЛІВСЬКОГО ЗОЛОТОВЕРХОГО МОНАСТІРЯ У КИЄВІ

Багатогранна діяльність князя Костянтина II Острозького (Костянтина-Василя) відома лише в загальних рисах. Протягом свого тривалого життя (1526-1608) він обіймав важливі посади у Великому князівстві Литовському і у Речі Посполитій, будучи володимирським старостою, волинським маршалком (з 1550 р.), київським воєводою (з 1559 р.), врешті сенатором (з 1569 р.), мав значні заслуги як політичний, військовий і державний діяч, як меценат, і особливо як захисник Православної Церкви. Святий князь є відомим насамперед як борець проти унії, як засновник Острозької академії та ініціатор видання знаменитої “Острозької Біблії”. Між тим діапазон діяльності святого був значно ширшим і на один з її аспектів хотілося б звернути увагу. Маємо на увазі його покровительство Свято-Михайлівському Золотоверхому монастиреві у Києві.

Останній належить до числа найстаріших і найважливіших монастирів нашої Батьківщини. Ще у 1108 р. князь київський Михайло-Святополк заснував тут кам’яний храм (у 2008 р. урочисто відзначалося 900-ліття обителі). Щоправда, за переказами дерев’яна церква на території монастиря була збудована ще в часи хрещення Русі князем Володимиром Святим, отже обитель є видно на 120 років старішою. Після нашестя Батия монастир занепав і його відродження сталося лише через три століття. За панування польських королів і великих князів литовських Олександра та Сигізмунда I Старого Золотоверхий монастир отримав свої перші маєтності, що дало йому змогу поліпшити матеріальний становище. Але вихід зі стану кризи затягнувся. Надані ж маєтності час від часу ставали об’єктом претензій з боку багатих можновладців, порушувалися права й привілеї монастиря, врешті і в самій обителі бували ігумени, котрі зловживали своєю владою, не тільки не дбали про розвиток монастиря, але й завдавали йому шкоди. За таких умов чимало

залежало від місцевої адміністрації, котра мала б пильнувати виконання монаршої волі, не допускати кривд щодо монастиря, сприяти йому у обороні наявних прав та привілеїв обителі тощо. Багато що залежало тут від позиції київського воеводи, і князь Костянтин II Острозький буквально з першого року перебування на цій посаді виявив себе з найкращого боку. Є певні підстави припускати, що у цьому відношенні він продовжував політику свого батька – князя Костянтина I Острозького, гетьмана великого литовського (помер у 1530 р. – див. документ № 3 додатків).

Чи не найважливішим джерелом з історії Свято-Михайлівського Золотоверхого монастиря XVI-XVIII ст. є його “книги-архіви” (“копіарії”, “книги копій”) – збірники різноманітних документів. Найповніша з них була створена у 40-х рр. XVIII ст. [7] і містить у собі сотні документів. Ґрунтовний опис цієї “книги-архіву” було вже зроблено нашими попередниками [8; 2; 3; 4; 5; 6] і тому зупинятися на цьому питанні немає потреби. Відзначимо тільки, що вона має важливе значення як історичне джерело, а її документи дають цінну, нерідко унікальну, інформацію щодо історії Свято-Михайлівського Золотоверхого монастиря, його філій, також деяких інших монастирів, дають можливість встановити імена настоятелів та час їхньої каденції, частково й склад монастирської братії, важливі факти біографій видатних діячів Української Православної Церкви і української культури. Вона є першорядним джерелом для вивчення майнового стану Свято-Михайлівського монастиря, динаміки його змін, розмірів і кордонів маєтностей, кількості залежних селян і обсягу виконуваних ними повинностей тощо. При цьому тут фіксуються чимало топонімів та гідронімів, нерідко вже неіснуючих, свідчення документів монастирської “книги-архіву” дають підставу переглянути й удревнити час виникнення ряду населених пунктів північної України.

Серед цих документів дуже важливими є привілеї (універсали-привілеї), стверджувальні універсали та накази, якими польські королі та великі князі литовські сприяли відродженню монастиря, надавали йому маєтності (землі, села, угіддя), нерухомість, насамперед млини, підтверджували його права на володіння ними, боронили згадані маєтності від розшарпання та незаконного відчуження від посягань навіть впливових осіб вищого стану. Звичайно, королі дбали насамперед про посилення своїх позицій серед православних, але не можна зводити їхні дії до чисто прагматичних. Досить згадати, що в тогочасній opinio православних Сигізмунд I

Старий (1506-1548) та його син Сигізмунд-Август (1548-1572) тішилися славою досить прихильних до Православної Церкви королів. Свої універсали та накази королі адресували відомим в українській історії особам, в т.ч. й київським воєводам. Останні створили не менш важливі документи. Їхніми авторами були насамперед св. Костянтин II Острозький і князь Григорій Олександрович Ходкевич (помер у 1572 чи у 1573 р.) – засновник старшої гілки даного роду, гетьман польний литовський (1561-1566) і гетьман великий литовський у 1566-1572 рр. Обидва були добре знайомі між собою, відзначалися як покровителі Православної Церкви і книгодрукування (Ходкевич наприклад прийняв у Заблудові Івана Федорова та Петра Мстиславця, які там друкували свої книги).

У складі збірника міститься декілька документів князя Костянтина II Острозького, що стосуються Свято-Михайлівського Золотоверхого монастиря. Перший з них він видав уже у січні 1560 р., невдовзі після зайняття посади київського воєводи. Князь відгукнувся тоді на прохання ігумена Семена з братією щодо володіння Одрубним “островом”, тобто ділянкою землі, яка знаходилася на лівому боці Дніпра, озером Петриков і Тисяцьким джерелом із сіножатями (документ № 1 додатків). Характерно, що Костянтин II вдовольнився лише усною заявою ігумена про належність обителі згаданих маєтностей “з давних часов”, не вимагаючи якихось документів, принаймні опиту свідків. Він очевидно виходив з того, що ще у 1524 р. король Сигізмунд I підтвердив надання монастиреві київським воєводою Андрієм Немиричем земель у тих місцях (біля Тисяцького джерела). У 1561 р. він аж двічі видав дозвіл на обмін маєтностями між монастирем та князем Семеном Кминою, що було стверджено потім, у 1570 р., королем Сигізмундом-Августом (№ 2). Пізніше, у 1646 р., король Владислав IV знову ствердив це, повторивши слово в слово універсал Сигізмунда-Августа (при цьому даний документ було написано літерами латинського алфавіту) [7, арк. 35 зв. – 38]. Цей документ князя Костянтина II було підтверджено у 1578 р. королем Речі Посполитої Стефаном Баторієм (№ 3). Пізніше цей універсал Стефана Баторія був підтверджений королем Владиславом IV 26.11.1646 і при цьому він був слово у слово переписаний [7, арк. 30-34]. З цього ж універсалу Стефана Баторія довідуємося, що князь Костянтин II під час свого перебування на сеймику Київської землі у Житомирі 9.09.1576 р. підтвердив монастиреві привілей короля Сигізмунда-Августа на маєтність Юріївку (надання за заповітом київського мі-

щанина Семена Мелешковича) і чітко окреслив її кордони. Коли ж у Києві вибухла пошесть, помер ігумен монастиря і через це було втрачено чимало документів на володіння землею, князь Костянтин II підтвердив на житомирському сеймику 9.09. 1587 р. право власності монастиря на с. Юріївку (№ 4). З вищезгаданого універсалу Сигізмунда-Августа (№ 2) довідуємося також, що у 1572 р. князь Костянтин II відгукнувся на скаргу чернечої братії на київського шляхтича Максима Панковича, який незаконно захопив Орининську землю та Дівич-гору, які належали Золотоверхому монастиреві. Тоді князь вислав для розбору конфлікту авторитетну комісію на чолі з намісником київського воєводи Василем Раєю (до неї входив, зокрема, і засновник Вигурівщини – нинішнього передмістя Києва – Ян Вигура), які здійснили справедливе розмежування. Окремо текст наказу князя Костянтина Острозького від 12.12.1572 р. було продубльовано у збірнику на арк. 206.

У 1586 р. ігумен Сильвестр з братією поскаржились князю Костянтину II на його підданих з Білгородки, які пограбували монастирську маєтність Глеваха, що під Києвом, і завдали шкоди її сіножатям та пасікам. Розглянувши власницькі документи і вислухавши місцевих старожилів, київський воєвода задовольнив скаргу монастиря і чітко визначив кордони між маєтностями (№ 5). У 1602 р. князь Костянтин II дав хід скарзі ігумена Йосифа з братією, в якій вони звинувачували Павла Дорогостайського, державцю Обухова, у нападі і пограбуванні монастирського села Юріївки у 1598 р. і завданні шкоди. Оскільки Дорогостайський ухилився від судового розгляду даної справи, це змусило князя Костянтина II наказати йому на письмі з'явитися на суд (№ 6). Врешті у 1603 р. князь Костянтин II видав у Острозі Свято-Михайлівському монастиреві привілей на право сичення і продажі меду. Хоча текст документу не зберігся, але його оригінал документу тримав у руках король Сигізмунд III, який і ствердив його своїм універсалом у 1629 р. (№ 7).

Матеріали збірника (“копіарія”) Свято-Михайлівського монастиря у Києві містять у собі небагато документів князя Костянтина II Острозького, але вони дають підставу твердити, що цей видатний діяч української історії надавав достатньо значну допомогу обителі.

У додатках наводимо документи князя Костянтина II Острозького. При публікації текстів документів ми виходили з правил, розроблених Я. І. Дзирою і застосованих ним при виданні літопи-

су Самовидця [1, 39-42]. Нагадаємо, що титла тут розкриваються, а пропущені літери взяті в дужки. Літери “ять”, “омега”, “фіта”, “їжиця”, “пси” та “кси” передані відповідно літерами “ї”, “о”, “ф”, “и”, “пс”, “кс”. Тверді знаки в кінці слів опущені, титла не розкриваються, лише у дужках проставляємо літеру “о”, яку нерідко пропускали при закінченні прикметників, зберігаємо також латинську літеру “g”, яку в ті часи нерідко передавали також літерами “кг” або ж “г” (з дашком). Окремі слова, які не вдалося прочитати позначені нами таким чином: (...)*. Відзначимо також, що тексту цих документів передує тогочасна їхня анотація, написана копіїстом текстів документів у XVIII ст. Її ми вирізняємо курсивом.

Джерела та література

1. Літопис Самовидця. – К., 1971.
2. Мицик Ю. Гетьман І. Скоропадський – покровитель Свято-Михайлівського Золотоверхого монастиря у Києві / Ю. Мицик // Сіверянський літопис. – 2000. – № 4. – С. 50-81.
3. Мицик Ю. Документи Свято-Михайлівського Золотоверхого монастиря / Ю. Мицик // Сіверянський літопис. – 2000. – № 6. – С. 39-48.
4. Мицик Ю. 3 документів до історії Свято-Михайлівського Золотоверхого монастиря у Києві XVI-XVIII ст. / Ю. Мицик // Сіверянський літопис. – 2007. – № 5. – С. 28-43.
5. Мицик Ю. Універсали гетьмана Івана Мазепи Свято-Михайлівському монастиреві у Києві / Ю. Мицик // Сіверянський літопис. – 2002. – № 2. – С. 18-31.
6. Мицик Ю. А. Деякі універсали польських королів середини XVIII ст. у зібранні Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського / Ю. А. Мицик // Рукописна та книжкова спадщина України. – К., 2007. – Вип. 12. – С. 265-276.
7. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського у Києві. – Інститут рукописів (далі НБ. – IP. – № 535 / 1763).
8. Сохань С. В. “Книга-архів” як джерело вивчення документальної спадщини київських монастирів: археографічний та книгознавчий аспекти / С. В. Сохань // Рукописна та книжкова спадщина України. – К., 2007. – Кн. 12. – С. 210-220.

№ 1

1560, січня 12. –Київ. – Наказ київського воєводи, князя Костянтина Острозького.

“Князь Костентин Костентинович Острозкий остров Одруб-

ний, озеро Петриков и жерело Тисяцкое и сеножати при нем со ограничением отдад обывтели.

Я, Костентин Костентинович Острозский, воевода киевский, маршалок Волинское земли, староста володимерский.

Били нам чолом бгомолцы гдсрские игумен манастиря светого Михайла Золотоверхого отец Семен и вси чернцы того манастиря, абыхмо им дали островок Одрубный за рекою за Днепром на верхнем концы Чорторый зо всим на все, яко ся тот островок з давных часов у собе мает з озером Петриковом и Плоским и жерело Тисяцкое ис сеножатми, поченши речкою Радункою от верхнего конца аж до нижнего речки Радунки у Чорторыю, а другим краем ку Днепру, который они от часов немалых за предков наших спокойне держали. А так мы за чолом битем их тот островок зо всим и озеро Петриков и Плоское и жерело Тисяцкое и сеножати выше помененные дали есмо им. Маюот они тот островок и озеро Петриков и Плоское и сеножати держати и уживати ведле стародавнего обычаю до воли и ласки гедра короля его млсти, а за здорове гдсрское Пна Бога просити будут повинни. На то есмо им дали тот наш лист з ншею печатью.

Писан у Киеве лет Бож[ого] Нарож[еня] 1560 мсца генваря 12 дня”.

(НБ. – IP. – № 535 П./1763. – Арк. 7. – Копія. У лівому нижньому кутку намальовано коло, у котрому написано: “місто печатти князя Ко[с]тантина”).

№ 2

1570, червня 4. – Варшава. – Витяг з універсалу Сигімунда-Августа, яким стверджується правомочність 14 універсалів своїх попередників на маєтності Свято-Михайлівському Золотоверхому монастиреві.

“Привилія Сигисмунда Августа, сина Сигисмунда Старого Казимировича, потвердителная отческих привилій и протчій листов, которих было 14 на разное обывтели имене.

Жикгимонт Август, Божю млстю корол полский, великий князь литовський, руский, пруский, мазовецкий, жомойтский, ифлянтский и иных.

Ознаймуем сим ншим листом всим посполите и каждому з особна нинешним и на потом будучим, комукольвек будет потреба того ведати. Присылал до нас игумен Захария манастиря стого Михайла Золотоверхого с Киева зо всею братею, чернцами та-

мошними, и покладали перед нами листов розных паперовых тринадцать, а четвертинадцать паргаменовый данины потверженья продков нших; листы некоторых особ записные, купчие, заменные на селища, земли, кгрунты, поля, лесы, пущи, дерево бортное, реки, озера, ловы всякие, сеножати и иные пожитки, к тому манастыру належачие, чого они и тепер в спокойном держаню суть, которые им ся для старости подрали и обавяючися они, абы и до конца не попсовалися, што хотячи моцно обваровати и в целости по себе на потомные вечные часы церкви Божей заховати, з(в)лаща иж часов недавных земля Киевская через нас ку Короне Польской привернена ест. Для того били они нам чолом, абыхмо вси оные листы, права их при моцы зоставали и в потвержденье нашо приведши, то им на вечност утвердили и дали им на то за печатью корунною наш лист, ино мы тых листов огледавши, а для широкости писма их слова от слова в потвержденье нашо не вкладаючи, велели есмо порадне, а в коротце всю реч, што ся в них замикает в сем ншом листе выписати, которые то в себе мают: [..]

Десятый лист визнанный Семена Александровича Кмыты, который зознавает, иж он мел землю свою в повіте Киевском под Овручим на имя Голубевичи посполите в Судареви по половицы з землею манастыра свтого Михайла Золотоверхого, а другую землю под Чернобылем в Толстом лесе на имя Золоткаевскую обрубную, также в Судареви по половицы з землею манастырскую селища Селивоновского; а так игумен Семион зо всіми чернцами того Золотоверхое церкви манастыра, видячи, иж тая земля Золоткаевская к земли их к селищу Селивоновскому и ку иньшим именьям мнастырским прилегла, а земля их манастырская Голубевичи, которую они по половицы держат, ему прилегла. За ведомостью и листом дозволенным воеводи киевского, маршалка земли Волынское, старосты володимерского, князя Костентина Костентиновича Острозского, бачачи без шкоды церковное, намовившися, мену межи собою вчинили; а тую землю манастырскую Голубевичи половину свою, яко ся тая земля з давных часов в себе мает з двема чоловеки на той земли на имя з Хомою а Ильєю з данью их грошевою и медовою, што давати повинни, то ест грошей готовых сорок, а меду полторы кадї и зо всіми иньшими пожитки и доходы ему самому и потомьству его з одного там пустим держати и вживати вечными часы, поступили и листом своим записали; а он теж им напротивку того в Тольстом лесе тую землю свою Золоткаевскую, што ест там з землею их манастырскую поспол з

двама чоловіки на имя з Яковом Рудкевичом, а Логвином з данью грошовою и медовою, которую они повинни давати, то ест грошей готовых две копе, а две кади меду пресного киевское меры и зо всякими мншими пожитки и доходы з того села приходячими, также в отмене с одного мети, держати, вживати вечнымии часы непорушно к манастиру пустил и тим листом своим умоцнил, описуючися сам с потомством своим, и хто бы потом тую землю Голубевскую от манастира замененую держал, если бы близкие кровные его и хтокольвек в той замене его в земли Золоткаевской церкви Божей переказу чинил, албо того поискивал, иж мают то очищати яко властност свою в кожного права, якож Семен Кмита игумену и чернцом того манастира дал тот свой лист за своєю печатю и за печатями людей добрих и тую дей они замену на вряде ншом воеводства Киевского перед воеводою киевским кнзем Костентином Острозским оповідили и до книг записали, дата в того листу лета Божого Нароженья тисеча пятьсот шестдесят первого, мсца февраля первого дня.

Одиннадцатый лист того ж воеводы киевского князя Костентина Острозского, которым видячи быти без шкоды церковное, дозволил игумену и чернцом святого Михайла Золотоверхого вышшей мененую замену з Семеном Кмитою вчинити, дата лета Божого Нароженья тисеча пятьсот шестдесят первого мсца сентября двадцать четвертого дня.[...]

Писан у Варшаве июня четвертого мсца июня лета Божог(о) Нароженья тысяча пятьсот семьдесятого, панованя нашего року чотырдесят перьвого.

Sigismundus Augustus rex.

Ławryn Piasoczyński, pisarz.”

(НБ. – IP. – № 535 С./ 1763 С. – Арк. 9 зв. – 15. Наприкінці тексту намальовано коло, в якому міститься напис: “Місто печати королевской”).

№ 3

1578, липня 25. – Львів. – Універсал Стефана Баторія, яким стверджуються попередні надання маєностей Свято-Михайлівському Золотоверхому монастиреві.

“Привилія Стефана, короля, потвердителная привилій Сигисмунда Августа, в которую вписаная привилія на возсоздание церкви Сигисмунда отца и три листи Константина, князя Острозкого, первий остров обрубний, вторий на Юревку со ограничением,

третий потверждение суда Василя Рая на землю Ориновскую, да в сей же привилый и ограничение Борщовки.

Стефан, Божю млстю корол полский, великий княз литовский, руский, пруский, мазовецкий, жомойтский, киевский, волинский, подляский, лифлянтский и кнжа седмикгородское.

Ознаймуем сым нашим листом всим посполите и кождому зособна нинешним и напотом будучим, кому будет потреба того ведати, альбо слышати. Бил нам чолом богомолец наш игумен монастыра светого Михайла Золотоверхого с Киева Сергей зо всею братьею, чернцами тамошними, и покладал перед нами привилы, листы, права и фундуши того монастыра, а меновите лист паргаментовый короля его млсти фалебное памети Жикгимонта Августа, продка ншего, потверженье чотырнадцати листов на Ржевец, на Затон у Чорторыи, на Селивоновщину, на поле за Пробитым, на Лысковщину, на Голубевичи, на Гливацко, на Юревщину и на иные розные имена, селища, кгрунты, озера, люди и пожитки, тому манастыру належачие, под датою у Варшаве року тисеча пятьсот семдесятого, мсца июня четвертого дня, з подписом руки короля его млсти с печатью коронною завесистою. Которого мы огледавши и выслухавши, а видечи быти целый и ни в чом не нарушоный, не велели есмо на тот час в сес наш лист для широкости писма виписовати. Покладал теж перед нами другой лист паргаментовый короля его млсти, святобливое памети Жикгимонта Першого, с печатью Великого князства Литовского, игумену того ж монастыра светого Михайла Золотоверхого Макария на общину монастыра даный. Еще теж покладал три листы паперовые велможного Костентина Костантиновича, кнжати Острозского, воеводы киевского, маршалка земли Волинское, старосты володимерского, с печатми с подписы руки его, перший на остров Обрубный и озера за Днепром; другой описанье границ земли Юревское; третий потверженье суду Василя Рая, наместника киевского, на землю Орынскую и Дивич гору, и слуг кнзя воеводиных, на то от него высланных, якож и той лист судовый под датою в Киеве, року недавно прошлого семдесят второго мсца декабра осмого дня под печатью и с подписом руки Раевы показывал, которого для широкости писма такъже списовати есмо не казали, при том поведал перед нами, иж дей земля Борщовская, к тому манастыру належит, которое завжды з стародавна в спокойном держаню предков его были и он сам ест в певных звечистых границах, то ест почавши от Тесных улиц к груши Володимерове, от груши Старою дорогою у лозам Жилианским, от лоз

под курган Жилианский, от кургана к Борщовке, Борщовкою на низ около селища Борщовского у логовину, логовиною до вербья и до дороги Борщовское, дорогою на верх Лыбеди и до гатки, гаткою вверх, в долину Глубокую, з Глубокое долины и старое путище, путищем опять до Тесних же улиц; и бил нам чолом, абыхмо ласку ншу гедрскую уделали, а то все нашим листом ку церкви Божей подтвердили. А так мы, прихилиючися до прозбы его, чотыри листы вышней помененное, то ест один лист короля его млсти Жикгимонта, а три листы князя воеводы киевского, велели есмо от слова до слова в сес наш лист уписати и так ся в себе мают.

Перший. Жикгимонт Божю млстью корол полский, великий княз литовский, руский, княжа пруское, жомойтский и иных воеводе киевскому пну Андрею Немировичу и иным воеводам киевским, хто напотом от нас Киев будет держати.

Бил нам чолом игумен с Киева Макарий и просил нас, абыхмо ему дали церков в Киеве светого архистратига Михайла Золотоверхого, иж бы он там монастыр справил и общину встановил, а поведал, што ж тая церков запустела; какъ же и нѣкоторые бояре киевские о том нам повѣдили и нас за ним жадали и мы з ласки наше тую церков светого Михала Золотоверхого з землями и зо всим как ся тая церков здавна мает, ему дали*, а он мает там монастыр збудовати и общину в нем справити подле их закону греческого, потому как и по иным монастырем и землю к тому монастыру мает держати по давному, как перед тым бывало по самый вал, и под Лядские ворота, и по Евсьикову долину, по Старую дорогу, по Михайловский узвоз, а к тому игумен того монастыра от своего збожя, которое собе на живност отъколколвек будет провадити, мыта не мает городового, ани обистки давати, которого ж монастыра ты, пн воевода, ани мытрополит, ани хто с подданных ншых не мает подавати, а ничим ся в него не вступовати, бо мы берем то на нас, гедря, а как он тот монастыр справит и общину встановит, ино мают братья того монастыра по его смерти игумена межи собою обираючи, установливати и за нас Бга просити. А то есмо учинили для того, иж дей тая церков Божая от вынятя киевского опустѣла и хвали Божее в ней не было. А на твердост того и печат ншу казали приложити к сему ншому листу. Писан в Кракове под леты Божого Нароженья тисеча пятьсот двадцат третего мсца марца пятогонадцать дня, индикта первоноадцат. Справа воеводы троцкого, гетмана найвышшаго князя Костентина Ивановича Острозкого. Богуш маршалок подскарбий.

Вторый: Я, Костентин Костентинович Острозкий, воевода киевский, маршалок Волинское земли, староста володимерский. Били нам чолом бгомолци гспдрские игумен манастира светого Михайла Золотоверхого отец Семеон и вси чернцы того манастира, абыхмо им дали островк Обрубный за рекою Днепром на верхнем концу зо всим на все яко ся тот островок з давних часов у собе мают з озером Петриковым и Плоским и жерело Тысяцкое ис сеножати, почентши речкою Радункою от верхнего конца аж до нижнего речки Радунки, в Черторыю, а другим краем ку Днепру, который они от часов немалых за предков наших спокойно держали, а так мы за чолом битем их тот островк зо всим и озеро Петриков и Плоское и жерело Тысяцкое и сеножати вышней поменены дали есмо им, мают они тот островок и езеро Петриков и Плоское и сеножати держати и вживати водле стародавного обычаю до воли и ласки господара короля его млсти, а за здорове господарское Пна Бга просити будут повинни и на то есмо им дали тот наш лист з ншею печатью.

Писан в Киеве літа Божого Нарожения тисеча пьтсот шестдесятого мьса генвара второгоньдцат дня подпис руки власное воеводы киевского.

Третий: Костентин, князь Острозкое, воевода киевский, маршалок земли Волинское, староста володимерский.

Ознаймуем сим листом нашим, иж што которая земля, прозываемая Юревская ест от колько десят лет надана на манастир свтого архистратига Михайла церкви Золотоверхое в Киеве, на которую землю лист наш игумен и вси чернцы того манастира мел и потвержения короля его млсти Жикгимонда Августа в себе мают, а сес лист наш игумену и чернцом того манастира светог(о) Михайла церкви Золотоверхое, абисмо им лист наш на то дали мы теды, маючи оных лист наш на памяти и взявши певную ведомост о оной земли граници наданую и уживания их, которые граници так ся в собе мают, почавши от дороги Белоцерковское на низ речкою Шварновскою в речку Юревску, а з Юревки в долину Глубокою, тою долиною живцем до дороги Заполское, а дорогою до Веты речки, на низ Ветою до речки Юревки. И тепер их при той земли водле надания и потвержения короля его млсти зоставуем, которое земли мают игумен и вси чернцы, мешкаючи в том манастире ку тому манастиру спокойно уживати, на што и лист наш с подписом руки ншое и под печатью ншою игумену и всим чернцом манастира светого Михайла церкви Золотоверхое даем.

Писан в Житомиру на соймаку киевском дня девятого мсца сентебра року тысяча пятьсот семдесят шостого, власная рука.

Четвертый: Костантин, княжа Острозкое, воевода киевский, маршалок земли Волынской, староста володимерский.

Были нам чолом игумен и вси еже о Христе братья монастыря светого Михайла Золотоверхое церкви и жаловали нам на земенина киевског(о) Максима Панковича о том, иж дей он землю властную церковную того монастыря, прозываемую Орынинскую и Девич гору, не ведат за которым правом, от монастыря упорне а квалтовне отнял и ее уживает; которая дей земля принадлежит здавна от ста літ и болшей ку тому монастырю светого Михайла Золотоверхое церкви; и принявшы з собою тот игумен и чернци з Максимом Панковичом рок на тую землю, выехати, просили нас, абысмо кого з рамени ншого на тот розъезд выслали на тот кгрунт мы з рамени ншого на тот розъезд выслали ку розъезду и до огледаня справедливости наместника ншого киевского пна Василя Рая, а служебников наших Яна Викгуру, Сидора Яковицького, Семена Макиша, которые там на том розъезде будучи, во всем слушне а пристойне водле права поступовали и оную землю Орынинскую и Девич гору ку монастыриви светог(о) Михайла Золотоверхое церкви привернули и листом своим розезьдным достаточне границы описали, который розезд и лист тых слуг наших бачачи быти слушний, и сим листом нашим потвержаемо игумену и чернцом того монастыря светого Михайла Золотоверхого под печатю и с подписом руки наше даем.

Писан в Киеве мсца декабра второгонадцат дня року тысяча пятьсот семдесят второго, власна рука.

И з ласки ншое королевское привилея и вси тые листы перед нами от игумена монастыря светого Михайла Золотоверхого покладаные и вышей в сем листе нашем датами помененые и меновите выписано на именья, земли, кгрунты, пожитки и волности того монастыря михайловского, чого всего ежели на тот час игумен Сергей з братьею, а меновите меж иншими земли Борщовки, яко нам справу дал, в спокойном держаню и уживаню здавна и тепер ест, а яко то праву посполитому ншому кролевскому и ничиему не ублизает, во всем при их моцысим листом нашим зоставуем, потверждаем и умоцняем, хотячи мети, абы тие привилея, листы и права помененые таковое моцы и важности были, якое слушне подлуг права посполитого и статуту земьского быти мают; мает игумен Сергей и потом будучие игумены зо всеми чернцами

братею монастыра светого Михайла Золотоверхого вси тые имена, люди, земли, кгрунты, селища, озера, воды и землю Борщовку, если до того монастыра, яко игумен быт менит, належите держати пожитков, належностей и волностей всяких подлуг тых прав своих стародавних уживати, пристойне справовати, на церьков Божую накладати пожитки, привлащати, розмножаючи межи хрестияны хвалу Божую за нас Гспда Бога просити повинни будут, а переказа никоторая над право в том им чинена быти не мает вично и на то били есмо ку церькви Божой монастыру светого Михайла Золотоверхого игумену Сергею и чернцом тепер и потом будущим, сес наш лист, до которого на твердост и печат ншу коронную привисити есмо веліли. Писан ве Львове літа Божого Нароженья тысяча пятсот семьдесят осьмого мсца июля двадцат пятого дня, пнованя ншго року третего.

Stephanus rex.

Lawryn Piasoczyński, pisarz.”

(НБ. – ІР. – № 535 С./ 1763 С. – Арк. 15 зв. - 19. Намрикінці документу намальовано коло, у котрому написано: “Місто печати Корони Полскої”).

№ 4

1587, вересня 9. – Житомир. – Стверджувальний універсал кийівського воєводи, князя Костянтина Острозького.

“Костентина Костентиновича, князя Острозского, киевского воеводы, привилія первая потвердителная тестаментна Семена Мелешковича, киевского мещанина, который село Юровка обители наданая, во время язвы моровой в Киевѣ погибла, того ради сей же князь по прошению обители сторою ограничение описует и обители укріпляет.

Костентин, княжа Острозское, воевода киевский, маршалок земли Волынское, староста володимер[ский].

Ознаймуем сим листом нашим, иж што которая земля, прозываемая Юревская, ест от колкодесят лет надана на манастыр свтог архистратига Михайла церкви Золотоверхое в Киеве, на которую землю лист наш игумен того манастыра мел и потверженье короля его мл. Жикгимонта Августа в себе мают, а иж лист наш игумен и чернцом того манастыра чсу поветрея, кгда игумен умер, яко то в поветрее бывает, згинул; бил нам чолом игумен и вси чернцы манастыра свтог Михайла церкви Золотоверхое, абысмо им лист наш на то дали. Мы тогда, маючи оный лист наш

на памяти и взявши певную ведомост оное земли границы на-
 ня и ужываня их, который границы так се в себе мает, почавшы
 от дороги Белоцерковское на низ речьюкою Шварновкою в речью
 Юревью, а з Юревки в долину глубокую, тою долиною живцом
 до дороги Заполское, а дорогою до Веты речьюки, на низ Ветою до
 речьюки Юревьюки; и тепер их при той земли ведле наданя и потвер-
 жения короля его мл. зоставуем, которое земли мают игумен и вси
 чернцы, мешкаючы в том монастыри, ку тому монастырю спокой-
 не ужывати, на што и лист наш с подписом руки нашей и печатью
 нашею игумену и всим чернцом монастыря светого Михайла церк-
 ви Золотоверхое даем.

Писан в Житомирю на сеймику киевском дня 9 мсца сентебра
 року 1587.

Костентин князь.”.

*(НБ. – IP. – № 535 П./1763. – Арк. 19 зв.-20. У лівому нижньо-
 му кутку намальовано коло, у котрому написано: “місто печат-
 ти Костентина князя”).*

№ 5

**1586, жовтня 22 (12). – Київ. – Універсал князя Костянтина
 II Острозького.**

*“Костентин Костентинович, князь Острозкий, виехавши в
 село Глеваху, осмотрует купчую села и по уроках, в оной писаних,
 за сознанием старожиллов ограничение в свою привилію виписует
 и обьители вічно утверждает.*

Костентин, княжа Острозкое, воевода киевский, маршалок зем-
 ли Волинское, староста володимерский.

Ознаймуем сим листом нашим, иж будучи нам на сес час
 бытностю на столици воеводства нашего Киевского, приточила-
 ся справа за жалобою игумена и чернцов монастыря светого архи-
 стратига Михайла церкви Золотоверхое, которые покладали жало-
 бу свою перед нами на подданных наших белгородских о побране
 бчол, о захожене кгрунту их Глевацкого и сеножатей, врываючися
 своволне через певные а старожитные дей границы наши, и про-
 сили нас, жебысмо сами на тот кгрунт их выехали, хотечи границы
 кгрунту своего Глевацкого слушными доводы и знакы певными по-
 казати и вывести перед нами, чого мы и самы хотечи пилно досмо-
 тріти, выехали есмо на тот кгрунт, маючи при себе немало людей,
 добре того кгрунту відомых и подданных наших белгородских, на
 которых чернцы михайловские жалобу чинили. А кгдаймо на тые

кгрунты их въехавши, стали на селищу Глевацком у греблі над речкою Глевахою, там же показали перед нами игумен и чернци право свое купное от пна Семена Гринковича на писмі в манастир Михайловский на тот кгрунт Глевацкий даное и постановивши люды старие, кгрунту того границы добре відомые, просили, абысмо им допустили границы их одводити. Нижли мы, не хотячи, абы болш нам в том докуку чинили, присмотрівшися тому писаному праву их, а в границах давши віру людем, добре их відаючим, которые границы за певные манастыреви от белгородчан наших тые люды быть признавали, а меновите тыми врочищами, почавши от самое річки Веты нижей греблі долиною до дороги Белоцерковской, Белоцерковскою дорогою до кургана, што на Белоокнзском поли, от кургана уверх Оленевки речки полем, Оленевкою в Бобрицю речку, а Бобровицею на ныз, от Бобрици зас, взявши вгору речкою Глевакою границу в Бобред речку пошла, Бобредю до валу пришла, валом в лес аж до другого конца того ж валу, оттоле в Черленую Руду, Черленою Рудую у Вету; и признавши тогди им мы з розсудку нашего тот кгрунт Глевацкий в тих звишпомененых певных границах, зоставивши его вічними часи тоей церкви Божой монастырю светого архистратига Михайла на памет бытности нашее, на што и сес лист наш Селивестру, игумену, и чернцом манастыря Михайловского под печатю нашею и с подписом власное руки нашее дали есмо. Писан у Києве літа Божого Нароженя тысяча пятсот осмдесят шостого мсца октебра дванадъцатого дня.

Константин Острозский кнз.”

(НБ. – IP. – № 535 С./1763 С. – Арк. 20-21. Наприкінці тексту намальовано коло, в якому міститься напис: “Місто печати Костентина, князя Острозкого”).

№ 6

1602, лютого 22 (12). – Київ. – Позов князя Костянтина Острозького.

“Позов от князя Костентина Острозкого, воеводи киевского, Павлу Монтвиду, державці обуховскому, которим велит ему на року пред судом земским киевским о разграбленіі двора Юровского монаст. по чолобитіі игумена михайловского усправедливитися.

Костентин, княжа Острозкое, воевода киевский, маршалок земли Вольнское, староста володымерский.

Урожоному его мл. пану Павлу Яновичу Монтвиду Дорос(гос) та(й)скому приказуем, ижбы в.мс. на рочках прышлых кгродских

киевских, который сужоны будут в року теперешнем, в тисеча шестсот втором мсца апреля третого дня, якого на року завитом у Києве сам стал и skutечне на жалобу велебного отца Иосифа, игумена, и всих чернцов капитулы монастыря светого Михайла Золотоверхого киевского очевисто ся усправедливил, который доводячи справедливости себе и подданным своим, на вашу мс. жалует тыми словы, иж дей в. мс. в року прошлом деветдесят осмом мсца октебра двадцат третого дня мощно кгвалтом наехавши сам особливо своею из многими слугами и помочниками своїми на имене их власное церковное Юревку, двор и селце над рекою Юревною в земли Киевской лежачое, также в том дворе их Юревском монастырском стада коней и кляч двадцетеро коней добрих ездных почтовых пят купных по десяти коп грошей литовских, коней два по шести коп грошей куплених, кляч шест, трех по полпети копы грошей куплених, а коней трех по пети коп грошей куплених, а трех кляч полчварты копы грошей, а чотыри по тры копы грошей куплених, быдла рогатого воллов оремых плуговых трыдцят, кождый вол купленный по две копы грошей, коров дойных двадцят доморослые и купленые по полтори копы грошей, озимков петнадцат, телят дванадцатеро, свиной шестдесят, гусей сорок, кур осмдесят, кгвалтовне пограбивши и побравши, до имени своего Обухова на пожиток свой отпровадил, ку тому гумно монастырское в том же дворы, збожя в стогах зложоного, помолотиты казал жита коп триста, пшеницы коп двесте, овса коп полтретяста, гречки коп полторапта, ячменю коп сто, жита молочного у спижарни мер сорок, у том же селі млын, збожем вымелковым, то дей ваша милост заграбивши, до того ж Обухова, имене своего, отпровадил, которое шкоды и грабеже игумен и чернцы михайловские менуют на пят тысячей золотых полских и тые грабежи мел дей вша мст ворочат и прозбами своими за перьшим позвом их в. м. убезпечил и грабежов им не пово(ро)чал, о што вже дей не один раз капитула михайловская, игумен и чернцы, на рочки кгродские киевские вашу м. припозывали, а ваша мст дей, убезпечивши их обетницами своїми и тые вси грабежы поворочат и шкоды нагородит шлюбуючи, абы о то до права з жалобою ся не утекали, и до сих часов не поворочал и досит не учинил. Прото им бы вша мст на року помененом сам стал и о то ся овсе и о безправны грабежи и о виные с права посполитого наказанье усправедливил.

Писан у Києве року тысяча шестсот второго мсца февраля дванадцатого дня.

Андрей Сурин, писар.”

(НБ. – ІР. – № 535 С./ 1763 С. – Арк. 22 зв. Наприкінці тексту намальовано коло, в якому міститься напис: "Місто печати Костентина, князя Острозкого").

№ 7

1629, лютого 19. – Варшава. – Стверджувальний універсал короля Сигізмунда III привілею князя Костянтина Острозького Свято-Михайлівському монастиреві на сичення меду.

"Меду разчисеня и продажу того ж воскресенские ста (?) для нужд церковних волною по листу князя Костентина Острозского корол Сигисмунд Третий монастыру утверждае привилею.

Жикгимонт Третий, Божю млстию корол полский, великий княз литовский, руский, пруский, жомойтский, мазовецкий, ифлянский, шведкий, кготский, вандалский дедичный корол.

Ознаймуем тым листом ншим, кому то ведати належит, иж мы для помочи потреб церкви светого Михайла архангела Золотоверхого в Києве игумена и чернцов тамешних при волном розсичиванню медов из чотырох кадей в рок на Великдень и до вышинкованя у подданных церковных, од которых воск на свечи, а гроши на вино, кадило и иншие потреби церковъные игумен с чернцами тамошними оборочаючи, за нас и потомков нших Пна Бога молити суть и будут повинни, в чом им ни от кого в том переказа и шкоди жаднаю ведлуг листу, о том с печатю и с подписом годное памети ясне велможного Костентина, княжати Острозкого, воеводы киевског(о), под датою в Острозе в року тисеча шестьсот пятом мсца августа третого дня, не мае быти, который лист помененый в своей моцы заставае вечными часы, моцью сего листу нашого, который для лепшее веры и твердости рукою ншою подписавши печат коронную к нему притиснути есмо розказали. Писан у Варшаве на сейме валном коронном дня девятнадцатого мсца февраля року тисеча шестьсот двадцат девятого панованя королевств наших полского сорок второго а шведского тридцать шостого року.

Sigismundus rex.

Zachariasz Bozenia (?) Jelowiecky, stolnik koronny, secret. r(eg)is cor. x. Mienkowski."

(НБ. – ІР. – № 535 С./ 1763 С. – Арк. 27-27 зв. Наприкінці документа намальовано коло, в середині якого написано: "Місто печати Корони Полскої").

№ 8

1572, грудня 12. – Київ. – Наказ князя Костянтина Острозького, кийвського воєводи, відносно створення комісії по розгляді конфлікту за маєтності між Свято-Михайлівським монастирем та шляхтичем Максимом Панковичем.

“Костентин, кнже Острозское, воєвода киевский, маршалок земли Вольнское, старост(а) Володимерский.

Били нам чолом и вси, еже о Христе брата манастиря светого Михайло Золотоверхой церкви и жаловали нам на землянина киевского Максима Панковича, о том, иж он землю власную церковную того манастиря, прозиваемую Орининскую и Девич гору, не ведати за которым правом, от манастиря упорне и квалтовне отнял и ее уживает. Которая дей земля здавна принадлежит от ста літ и болшей ку тому манастирю светого Михайла Золотоверхое, церкви и принявши з собою тот игумен и чернци з Максимом Панковичом рок на тую землю выехати просили нас, абисмо кого з рамени нашого на тот розезд выслали. Мы з рамени нашего высылали есмо на тот кгрунт ку розезду и догледаня справедливости намесника нашего киевского, пна Василя Раю, а служебников наших Яна Викгуру, Сидора Яковицкого, Семена Мякиша, которые там на том розезде будучи, во всем слушне а пристойне водле права поступовали и оную землю Орининскую и Девич гору ку манастирю стога Михайла Золотоверхой церкви привернули и листом своїм резездным достаточне граници описали. Который розезд и лист тих слуг наших бачачи быт слушний и сим листом нашим потвержаем игумену и чернцом того манастиря светого Михайла Золотоверхого под печатю и с подписом руки нашеое даем.

Писан в Києве мсеце декабря 12 дня року 1572.”

(НБ. – ІР. – № 535 П./ 1763 С. – арк. 206. Наприкінці документу копіст намалював коло, у котрому написав: “Місто печати”).